

מורנו" להחזיר עטרה ליושנה

סמיכה לרבנות ללא היתר הוראה

יחידה 7 בסדרת: תפילת הציבור

קריאת התורה – חובת היחיד והציבור

יחידה מספר 16

קריאת התורה איננה תפילה. אך מכיוון שרק ציבור רשאי לקרוא בתורה בברכותיה, קבעו חז"ל לקיימה במסגרת תפילה הציבור.

הבחנה זו מעלה את שאלת היחס בין היחיד ובין הציבור בקריאת התורה. נגדיר את השאלה בעזרת ניסוחו של תלמיד הגר"ח מבריסק המביא את השאלה בשם רבו: ברכת שמואל יבמות סימן כא שמעתי מפי מו"ר קדוש ישראל .... דיש לחקור מה דבעינן עשרה, אם החיוב של קריאת התורה חל על עשרה ביחד דווקא, וכל זמן דליכא עשרה ליכא חיוב כלל של קריאת התורה, או לא, דנאמר דהחיוב של קריאת התורה חל אפילו על אחד, אלא דדין הוא דאינה נאמרת אלא בעשרה. ביחידה זו נעסוק בעיקר בשאלה זו. ביחידה הבאה נעסוק בחובת השלמת הפרשיות עם הציבור, ביחידה שאחריה נעסוק בהלכות נוספות של הלכות קריאת התורה, ובכך נסיים את סדרת תפילת הציבור.

תקנת קריאת התורה בשני חמישי ושב

תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף פב עמוד א

עשרה תקנות תיקן עזרא: שקורין במנחה בשבת, וקורין בשני ובחמישי .... שיהו קוראין במנחה בשבת - משום יושבי קרנות. ושיהו קוראין בשני ובחמישי - עזרא תיקן? והא מעיקרא הוה מיתקנא! דתניא: וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים - דורשי רשומות אמרו: אין מים אלא תורה, שנאמר: הוי כל צמא לכו למים, כיון שהלכו שלשת ימים בלא תורה נלאו, עמדו נביאים שביניהם ותיקנו להם שיהו קורין בשבת ומפסיקין באחד בשבת, וקורין בשני ומפסיקין שלישי ורביעי, וקורין בחמישי ומפסיקין ערב שבת, כדי שלא ילינו ג' ימים בלא תורה! מעיקרא תקנו חד גברא תלתא פסוקי, אי נמי תלתא גברי תלתא פסוקי, כנגד כהנים לויים וישראלים, אתא הוא תיקן תלתא גברי ועשרה פסוקי, כנגד עשרה בטלנין

תברותא בבא קמא דף פב עמוד א

שיהו קורין במנחה בשבת, הטעם הוא משום יושבי קרנות, כלומר: משום יושבי חנויות כל ימות החול, ואינם באים לקריאת שני וחמישי, בשבילם תיקן קריאה נוספת במנחה בשבת. ושיהו קוראין בשני וחמישי: ותמהינן: וכי אטו עזרא תיקן כן?! והא מעיקרא הוה מיתקנא [תקנה קדומה היתה זו?! וכדתניא: כתיב [שמות טו כב]: "ויסע משה את ישראל מים סוף ויצאו אל מדבר שור, וילכו שלשת ימים במדבר, ולא מצאו מים", דורשי רשומות [מקראות] אמרו: אין "מים" אלא תורה, שנאמר [ישעיה נה]: "הוי כל צמא לכו למים" - וכוונת הכותב לומר: כיון שהלכו שלשת ימים בלא תורה, מיד נלאו; ולפיכך עמדו נביאים שביניהם, ותיקנו להם, שיהו קורין בתורה בשבת, ומפסיקין באחד בשבת, וקורין בתורה בשני בשבת, ומפסיקין שלישי ורביעי, וקורין בתורה בחמישי, ומפסיקין ערב שבת, כדי שלא ילינו שלשה ימים בלא תורה. הרי שכבר נתקנה תקנה זו במדבר, ולא עזרא הוא שתקנה?! ומשנינן: מעיקרא תיקנו חד גברא תלתא פסוקי [בתחילה תיקנו הנביאים שביניהם, שיקרא אדם אחד שלשה פסוקים] בלבד, אי נמי: תלתא גברי תלתא פסוקי [או שיקראו שלשה אנשים שלשה פסוקים], כנגד כהנים לויים וישראלים - ואתא הוא עזרא ותיקן תלתא גברי [דוקא שלשה אנשים] כנגד כהנים לויים וישראלים, ודוקא עשרה פסוקי לכל הפחות, כנגד עשרה בטלנין

מן הגמרא עולה שתקנת קריאת התורה התחילה בסמוך למתן תורה, בכדי שלא יעברו שלושה ימים ללא קריאת התורה, ואילו עזרא תיקן קריאה של שלושה עולים שיקראו עשרה פסוקים או יותר.

❖ **הרחבות - האם משה רבינו תיקן את קריאת התורה?**

מה משמעות תוספת זו? הגרי"ד סולוביצ'יק מברא:

שיעורים לזכר אבא מארי חלק א' "קריאת התורה בשבת, בשני ובחמישי"

יש קיום כפול בתלמוד תורה: א. אנו מחויבים לתלמוד תורה ולהרבות בידעיתה. ב. חייב האדם להיות מוכתר בדברי תורה .... אם כן ניחא מה שהקשינו לעיל: מהי התועלת בקריאה נטולת הבנה? התשובה פשוטה. גם בקריאה כזו, הנפש מתרוממת. קידוש הגברא על ידי טיהור האישיות והתעלותה לדרגה גבוהה אינו זקוק ללימוד. אף הקריאה החיצונית משיגה תכלית זו. העובדה שבעקבותיה אין הקורא מחכים או מתמלא ידע אינה שוללת את ערכה.... תקנת משה באה לאפשר לישראל לשבור צמאם ולהתעטר בדברי תורה, ולהיות יודעי שמו על ידי קריאה אף אם היא נטולת הבנה ולימוד. המחייב של קריאת התורה הוא לא מצוות לימוד, כי אם מצוות קידוש הגברא על ידי תלמוד תורה....

תקנת משה הייתה מכוונת כלפי תורה שבכתב שניתנת לקריאה והמקדשת את האדם. לפיכך לא תיקן קריאת י" פסוקים .... דנראה דיש חילוק יסודי בין שיעור י" לשיעורי פסוק או שלושה. פסוק או שלושה הם שיעורים בהלכות קיום מצוות קריאת או אמירת כתבי הקודש...

תקנת עזרא הכניסה יסוד חדש ביחס לקריאת התורה. עזרא ביסס קריאת התורה על חיוב קריאה בתורה שבכתב המקושרת בתורה שבעל פה. במסגרת תקנתו אנו קוראים ומפרשים כתבי קודש על פי מסורת תורה שבעל פה .... לכן הנהיג מניין חדש לקריאת התורה – עשרה פסוקים, המהווים שיעור בענייני התורה .... פחות מעשרה פסוקים ניתן לקריאה, אך לא להבנה, ואינו מהווה עניין עצמאי בפירוש התורה .... יש להוכיח נקודה זו ממה שנאמר בגמרא ד"וידבר עולה מן המניין". לכאורה תמוה, מאי קמ"ל, מהיכי תיתי שלא יעלה? .... אך לאור דברינו ההסבר ברור ... היות ואין העניין מתברר על ידי "וידבר", שאינו בא אלא כהקדמה לפרשה, הייתי מעלה על הדעת שאינו עולה למניין עשרה

האדם מקבל שני דברים שונים מן התורה: האחד הוא ידיעת התורה. אך התורה משפיעה על האדם עוד לפני הבנתה וידיעתה. עצם שמיעת דברי התורה מהווה מזור ומרפא לנפש. כמו שאדם מניח תפילין ובכך מתחבר לקב"ה, בין אם מבין את תוכנו ובין אם לאו, כך עצם שמיעת דברי התורה ממלאות את הצמא שבא לידי ביטוי בפסוק "וילכו שלושת ימים ולא מצאו מים".

המטרה הראשונה של תקנת קריאת התורה היא להרוות את הצמא הזה. מאוחר יותר נוספה תקנה אחרת, קריאת התורה באופן שגם ניתן להבין ולדעת. זהו ההבדל בין התקנה המקורית לבין תקנת עזרא.

חובת היחיד וחובת הציבור

הגדרת תקנת קריאת התורה

לפני שנעמיק בהגדרת חובת הציבור, נגדיר את המצווה עצמה.

ראב"ן שאלות ותשובות סימן עג

שאלני אחי רבי חזקיה: הקורא בתורה, למה אומר לציבור "ברכו את ה' המבורך", יברך ברכת התורה ודיו! והשבתי לו לפי שעזרא תיקן לישראל שיהו קורין בתורה בב' וה' ובשבת, והקורא בתורה מוציא את הציבור ידי חובתו מקריאה, לפיכך הרי הוא אומר לציבור "אתם צריכין לברך ולקרוא כמוני, תסכימו לקריאתי ולברכתי ותברכו עמי", והם עונין ומברכין

הראב"ן אומר שקריאת התורה של בעל הקריאה היא קיום קריאת התורה של כולם ובשליחותם. ברכת "ברכו" בה פותחים את הקריאה נועדה לתת לקהל הזדמנות למנות את הקורא כשלוחם לעניין הקריאה. משמע מדבריו שמוטל חיוב על כל אחד מן הנוכחים לקרוא את התורה. הם מקיימים את חובתם על ידי מינוי בעל הקריאה לקרוא עבורם.

על סמך דברי הגרי"ד בהם פתחנו ניתן לבאר את היחס בין הקורא לבין הציבור באופן שונה. אין חובה שכל יחיד ויחיד יקרא בתורה. החובה היא לשמוע את התורה. הקורא אינו שליחם של הציבור לקרוא במקומם, אלא שליחם להשמיע להם את הקריאה.

בכדי לחדד את ההבחנה הזאת, נשווה את הדברים להלכות שופר:

ישנה מחלוקת אם מצוות השופר בראש השנה היא לתקוע בשופר או לשמוע את התקיעה.

אם המצווה היא לתקוע, הרי אדם אחד הוא שתוקע. כיצד יוצא הציבור ידי חובה? בהכרח התוקע הוא שלוחם לבצע את מעשה התקיעה.

אם המצווה היא לשמוע את התקיעה, אין צורך שכולם יתקעו. יש צורך שכולם ישמעו. כמובן שאם איש לא יתקע, לא יהיה מה לשמוע. אך התקיעה היא הכשר מצווה בלבד – היא מייצרת את קול השופר, שבשמיעתו יוצאים ידי חובה. הרי זה דומה למי שבנה סוכה עבור הקהילה. בניית הסוכה איננה עצם קיום המצווה; המצווה תתבצע בכך שהציבור ישבו בסוכה. אך אם איש לא יבנה את הסוכה עבורם, לא תהיה סוכה לשבת בה. לפי ההבנה הנוכחית, מעשה תקיעת השופר כמוה כבניית סוכה – יצירת האפשרות הטכנית לקיים את המצווה. אך אין צורך בשליחות לכך – כל אחד מן הציבור שומע את תקיעת השופר בכוחות עצמו.

(אין כאן המקום להאריך ולהרחיב בנושא של תקיעת שופר ושל בניית סוכה. לפי חלק מן הראשונים סוכה איננה כשרה אם לא נבנתה על ידי בר חיובא. גם הסוברים שמצוות השופר היא בשמיעה, אין חולק שאישה וקטן אינם יכולים להוציא את הציבור ידי חובת שמיעת תקיעת שופר. רבות פלפלו בהגדרת העניין, ואכמ"ל. המטרה כאן היא להציג מודלים שסייעו לחשוב על קריאת התורה בצורות שונות).

לפי השיטה הראשונה, המצווה היא לבצע את פעולת תקיעת השופר. הציבור יוצאים ידי חובה על ידי כך שמייחסים את המעשה של התקוע לציבור.

❖ **הרחבות – מצוות שופר – לשמוע או לתקוע?**

נחזור לדון בהלכות קריאת התורה: הראב"ן אומר שהמצווה מוטלת על כל יחיד לקרוא בתורה, והם ממנים את בעל הקריאה לבצע את חובתם. הרי זה דומה לסוברים שמצוות תקיעת שופר היא התקיעה בו, והציבור ממנים שליח שיתקע עבורם.

לעומת זאת, ניתן להציע שהחובה היא לשמוע את התורה, ואם כך הקורא עושה את הכשר המצווה בלבד (כבניית הסוכה), אך הציבור שומעים את התורה בכוחות עצמם. הבנה זו עולה בצורה חזקה מתוך לשון המאירי:

בית הבחירה (מאירי) מסכת מגילה דף כד עמוד א

קטן קורא בתורה, שאין הכוונה אלא להשמיע לעם

מצד הדין, אפשר לצאת ידי חובת שמיעת התורה מן הקטן, מפני שהחובה היא לשמוע את פסוקי התורה בציבור. החידוש הוא שאפילו אין צורך שהקריאה תהיה קריאה של אדם החייב בה, או אדם שיכול להיות שליח של הציבור. הקטן אינו שליח. הרי זה דומה לקטן שבנה סוכה. מעיקר הדין הסוכה כשרה, שכן הקטן אינו יושב בסוכה עבורנו. דבריו מחדדים שהחובה היא שמיעת פסוקי התורה, בכל אופן שניתן לשמוע אותם.

ניתן לדייק כשיטת הראב"ן גם מתוך דברי התוספות:

תוספות מסכת סוטה דף לט עמוד א

רב ששת ... משום דהוה מאור עינים והוה פטור מקריאה, משום דהוה דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן על פה בעלי התוספות אומרים שעיוור פטור מקריאת התורה מפני שאינו יכול לקרוא בעצמו. לכאורה לפי המאירי אין טעם לפטור את הסומא משמיעת התורה. וכי מה בכך שאינו מסוגל לקרוא בעצמו? מן הדברים עולה כדברי הראב"ן, שהחובה היא שכל יחיד יקרא בתורה (כאמור, אם החובה היא שהיחיד רק ישמע, מדוע סומא אינו יכול לשמוע קריאה של אדם אחר?), אך הציבור ממנה את בעל הקורא כשלוחם. לכאורה הכיוון של המאירי עולה מדברי הגרי"ד בהם פתחנו. המצווה היא לשמוע את פסוקי התורה. הוא מחדד את ההבחנה הזו במקום נוסף:

רשימות שיעורים (רי"ד סולוביצי'ק) מסכת ברכות דף ב עמוד א

ונראה להביא ראייה למה שכתבתי שבתלמוד תורה שבכתב יש דין קריאה, ואילו בתלמוד תורה שבעל פה הקיום לתלמוד תורה תלוי בהבנה, ממה שכתב רש"י ... "זה מקרא - חומש, שמצווה לקרות בתורה", "זו משנה - שיתעסקו במשנה". וממה שכתב רש"י לגבי חומש לשון "לקרות", ובמשנה "שיתעסקו", משמע שבתורה שבכתב מתקיימת מצות תלמוד תורה על ידי קריאה בלבד, ובתורה שבעל פה על ידי התעסקות להבין את המשנה

❖ הרחבות – ראיות נוספות להבנה זו

ברם, באותו מקום הגרי"ד מציע אפשרות שלישית:

רשימות שיעורים (רי"ד סולוביצי'ק) מסכת ברכות דף ב עמוד א

קריאת התורה דהאחד קורא ומוציא את הרבים ידי חובתם ... דחוב קריאת התורה אינו חוב שחל על כל יחיד ויחיד לקרוא בתורה, אלא שחל חובת ציבור שהתורה תיקרא בציבור ... והציבור יוצא ידי חובתם משום שהתורה נקראה בציבור...

ומעשה שאירע בבית הכנסת של הגרי"מ זצ"ל, שהבעל קורא כעס על הציבור, ואחרי קריאת התורה הודיעם שכיוון שלא להוציאם בקריאת התורה, ופסק הגרי"מ זצ"ל שאינם מחוייבים לחזור ולשמוע קריאת התורה משום שיצאו גם בלי כוונת הקורא להוציאם. דדין קריאת התורה מתקיים בזה שהתורה נקראת בציבור, ולא צריך כוונת הבעל קורא להוציא את הציבור

❖ הרחבות – נפקא מינה לשמיעת פרשת זכור כאשר הקורא מכוון לקרוא בתורה ולא לקיים את מצוות זכור

לפי הצעה זו של הגרי"ד, החובה היא שהציבור יקראו בתורה. אין בהכרח חובה על כל אחד ואחד לשמוע את קריאת התורה (ובודאי שלא לקרוא). החובה היא שהציבור, הקולקטיב, ישמיע את פסוקי התורה. אפשר לעגן את ההבנה הזו בדברי הריטב"א. הגמרא אומרת שכל אחד מן העולים לתורה מברך את ברכות התורה לפני ואחרי הקריאה בשביל הנכנסים והיוצאים. הריטב"א שואל מדוע לא תיקנו תקנה דומה לפני כל תקיעה בשופר?

חידושי הריטב"א מסכת מגילה דף כא עמוד ב

תנא פותח מברך לפניו והחותרים מברך לאחריה. פירוש דכולה קריאה חדא מצוה היא שנעשית על ידי רבים ובחדא ברכה סגיא לכלהו, וכן כל כיוצא בזה, כגון תקיעות של ראש השנה, והתם ליכא למגזר משום נכנסין ויוצאין, דהתם לא שייך, דעל כל אחד ואחד מהם חיוב לשומעם כולם מראש ועד סוף

חובת שמיעת כל התקיעות מוטלת על כל אחד מן הציבור. לכן אין חשש שאנשים יצטרפו אחרי תחילת התקיעות או יעזבו ביניהן. לעומת זאת, קריאת התורה איננה מוטלת על כל אחד מן הפרטים. החובה היא שהציבור ישמיע את פסוקי התורה.

מתוך הדברים העלנו שלוש אפשרויות בגדר תקנת קריאת התורה בציבור:

- א. הראב"ן – המצווה היא שכל אחד מן הציבור יקרא בתורה. הציבור ממנה שליח המוציא את הציבור ידי חובתם.
  - ב. המצווה היא לשמוע את התורה. אמנם ממנים אדם אחד שישמיע את פסוקי התורה, אך הציבור יוצאים ידי חובתם בכך ששומעים את הפסוקים (קריאת התורה על ידי הקורא היא הכשר המצווה בלבד).
  - ג. המצווה היא שהתורה תקרא בציבור. שמיעת הציבור היא פועל יוצא מכך.
- הגרי"ד פתח בפנינו נפקא מינה מעניינת – אם אדם קרא בתורה ולאחר מכן הכריז שלא התכוון להוציא את הציבור ידי חובתם:

לפי דברי הראב"ן, לכאורה קריאה זו פסולה, שכן הקורא התכוון שלא להיות שלוחם של הציבור בקריאה! לפי ההבנה השנייה, שהקורא משמיע ובכך מייצר הכשר מצווה, דהיינו אפשרות לשמוע את הפסוקים, יש מקום להתלבט אם הקורא יכול לכוון שלא להוציא, שהרי בסופו של דבר השומעים שמעו את הפסוקים. לפי ההבנה השלישית, הקורא מוציא את הציבור ידי חובת הציבור להשמיע את התורה בציבור, אך אין עליהם חובה לשמוע או להשמיע את התורה. לכן אין באפשרותו של הקורא להתנות שקריאתו לא תוציא את השומעים ידי חובתם – בפועל התבצעה קריאת התורה בציבור, אם כך הציבור יצא ידי חובתו. אם נסכם בצורה תמציתית יותר:

ההבנה הראשונה אומרת שעל כל יחיד ישנה חובת קריאה (ראב"ן, תוספות).
ההבנה השנייה אומרת שעל כל יחיד ישנה חובת שמיעה (מאירי, הבנה ראשונה בגרי"ד).
ההבנה השלישית אומרת שעל הציבור ישנה חובת קריאה (ריטב"א, הבנה שנייה בגרי"ד).
חשוב לציין שביחידה זו אנו עוסקים בגדרי החובה שלא יעברו שלושה ימים ללא קריאת התורה. ביחידה הבאה נעסוק בחובה נוספת – חובת השלמת התורה, והשלמת הפרשיות עם הציבור.

חובת הציבור

משנה מסכת מגילה פרק ד משנה ג

אין פורסין את שמע ואין עוברין לפני התיבה ואין נושאין את כפיהם **ואין קורין בתורה ואין מפטירין בנביא** .... ואין מזמנין בשם פחות מעשרה

מן המשנה עולה שהתקנה היא שיקראו בתורה בציבור. אין אפשרות לקיים את התקנה ללא ציבור, כפי שמחדד זאת הרמב"ן:

מלחמת ה' מסכת מגילה דף ג עמוד א

השנויים במשנתנו כולם חובות הציבור הן, ואינן אלא במחויבים בדבר, אבל מגילה, כשם שהציבור חייב כך כל יחיד ויחיד חייב

הרמב"ן אומר שבשונה מקריאת מגילה, שחיובה חלה על כל יחיד ויחיד, קריאת התורה היא חובת ציבור. האם המשמעות היא שעל כל יחיד מוטל להצטרף לציבור, שכן מוטל על כל אחד שלא יעברו שלושה ימים ללא שמיעת התורה (כפי ששמע מן המדרש), או שהתקנה תוקנה מראש על הציבור בלבד? לפי האפשרות הראשונה, מוטל על היחיד שלא יעברו שלושה ימים ללא שמיעת התורה בציבור. על היחיד למצוא ציבור ולהצטרף אליו לצורך שמיעה זו. אם היחיד אינו מסוגל להצטרף לציבור, הוא אנוס מקיום התקנה. לפי האפשרות השנייה, ישנה חובה שכל ציבור יקרא. אך אין בהכרח חובה שהיחיד יצטרף לציבור זה.

מן הרמב"ן נשמע שעל היחיד אין חובה כלל. החובה היא על הציבור בלבד. כאשר הציבור מתאסף, ישנה חובה לקרוא בתורה. יחיד שאיננו חלק מן הציבור אינו מחויב בקריאת התורה. כיוון זה מתחדד מתוך סוגיה בה נאלצים לבטל את קריאת התורה. הפרק השלישי במסכת מועד קטן עוסק בהלכות ומנהגי האבלות השונים. כאשר הנשיא מת, העם באבל.

תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף כב עמוד ב

נשיא שמת - בתי מדרשות כולן בטילין, ובני הכנסת נכנסין לבית הכנסת, וקורין שבעה ויוצאין

רש"י מסכת מועד קטן דף כג עמוד א

וקורין שבעה - בספר תורה, דאין מתפללין יחד בבית הכנסת, אלא כל אחד ואחד מתפלל בביתו

רש"י מבאר שכל אחד ואחד מתפלל בביתו, ולאחר מכן "בני הכנסת" מתכנסים בכדי לקיים את הקריאה. מדובר כאן על מצב בו לא היה כינוס של ציבור. ישנה חובה לייצר ציבור שזכה בכדי לקרוא בתורה, כפי שמסביר הרוג'צ'ובר (רבי יוסף ב"ר אפרים פישל רחין, תרי"ח-תרצ"ו, רב הקהילה החסידית בדווינסק):

צפנת פענח הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה ה

עיי ברמב"ן במלחמות פ"א דמגילה גבי מגילה בזמנה כו' כתב דקריאת התורה הוה רק חובת ציבור ע"ש אך באמת הרי מבואר להדיא במועד קטן דף כ"ג ע"א דאף היכא דליכא ציבור מחוייבין להכנס בבית המדרש ולקרות ... אך הדין כך: דהיכא שיש ציבור, אז היחיד פטור מקריאה, מה שאין כן אם ליכא ציבור, אז מוטל החיוב על כל אחד ואחד שיהיה עשרה לקריאת התורה

הרוג'צ'ובר אומר דבר מדהים. ישנה חובה על הקהילה שתהיה בה קריאת התורה. במידה והתקיימה קריאה, אין בהכרח חובה על כל יחיד להשתתף בקריאה זו. אך אם לא התכנס ציבור, ישנה חובה על היחידים להתאסף ולייצר ציבור מתוך הקהילה בכדי לקיים את תקנת הקריאה בתורה.

❖ הרחבות – כיצד הגרש"ז מוכיח את ההיפך מסוגיה זו, ומשמעות "בני הכנסת"

מן הדברים עולה שאין על היחיד חובה להשתתף בקריאת התורה. החובה היא שתקיים קריאת התורה בציבור, כפי שמחדד את הדברים הרב יעקב שור (תרי"ג-תרפ"ד, מתלמידי ה"שואל ומשיב", רב העיר קיטוב. כתב תשובות רבות, אך ספרו המפורסם יותר הוא עתים לבניה, פירוש על ספר העתים):

עתים לבניה (פירוש על ספר העתים) הלכות ברכת ועונג שבת ס"ק נז

התקנה הייתה שכל ציבור קבוע לעצמה הם מחויבים בקריאת התורה בשבת שני וחמישי, והיכא שכבר נתקיים קריאת התורה בציבור, ויש איזה יחיד שלא שמע קריאת התורה אין עליו שום חיוב מצווה לאסוף לו עשרה כדי לשמוע את קריאת התורה, כי אין זו חובת יחיד, אלא דכשהוא בבית הכנסת צריך כל אחד להטות אזניו לשמוע קריאת התורה

שימו לב שהעתים לבניה עונה על שתי השאלות שעסקנו בהן. ביחס לשאלה השנייה הוא אומר שאין חובה שהיחיד בהכרח ישתתף בציבור הקורא את התורה. אם הציבור קרא, כל היחידים, גם אלו שאינם נמצאים (!), יצאו ידי חובתם. ביחס לשאלה הראשונה הוא אומר שכל מי שנמצא בבית הכנסת חייב להטות אזנו ולשמוע את הקריאה.

לכאורה מלשונם של הרוג'צ'ובר והעתים לבניה עולה שבכל קהילה דיים שיקראו בתורה פעם אחת בלבד. מנהג שכזה מופיע בספר משפטי שמואל (רבי שמואל קלעי, ה'ר"ס-ה'שמ"ה, מגדולי רבני יוון):

משפטי שמואל סימן ג

יחידים שהתפללו מנחה בשבת והוציאו ספר תורה וקראו בו והתפללו והלכו לשלום. אחר כך באו קצת יחידים אחרים שלא נמצאו בפעם הראשונה ורצו להתפלל גם הם, ובאו להוציא ספר תורה פעם אחרת לקרות. ומיחו בהם קצת בעלי תורה, שנהגו שלא להוציא ספר תורה פעם שנית. ואתה אמרת שלא ידעת סמך למנהג, כי אחרי שהשניים מחוייבים לקרות ולהתפלל למה לא יוציאו גם הם הספר תורה?

תשובה: שמעתי והוגד לי שכן המנהג, שלא להוציא ספר תורה פעם שניה ... אך לא שמעתי טעם בדבר הזה, רק שכן נהגו. ופשיטא שאי אפשר שלא יהיה סמך למנהג הזה, והנח להם לישראל, אם אינם נביאים, בני נביאים הם .... אולי יש לומר דאחר שקריאת התורה נתקיימה על ידי הראשונים שקראו אותה, לא נחוש אם לא יקראו השניים

(בתשובה הוא מציע שני טעמים אחרים למנהג: א. שלא לומר שהקריאה הראשונה הייתה פסולה. ב. מדובר על מקום בו יש זמן תפילה קבוע לציבור, ובמקרה חלק מהציבור לא הגיע לתפילה. במצב שכזה יתכן ויש ביזוי לספר התורה שמטריחים אותו להוציאו פעמיים כאשר כל הציבור היה יכול לשמוע את קריאת התורה יחד).

הנודע ביהודה דוחה את הצורך להתייחס למנהג זה במקום בו לא נהגו אותו בעבר:

שו"ת נודע ביהודה מהדורא תנינא - אורח חיים סימן טו

הוא עצמו ראה חולשת הטעמים הללו ולכן סיים שהוא כותב כ"ז רק לתת טעם למנהג אבל במקום שאין מנהג לחדש מנהג זה למחות מלקרות שנית אינו נכון

חיובם של בודדים שהפסידו את קריאת התורה

כאמור, המנהג המחכר במשפטי שמואל אינו מקובל (כמצוין, יתכן ואין בכך מחלוקת על דבריו, אלא הוא עסק במצב ייחודי, כאמור לעיל). ברוב מוחלט של בתי הכנסת מתקיימים מספר מניינים בימי שני וחמישי, וקוראים בתורה בכל אחד מהם זה אחר זה, והוא הדין והוא הטעם למניין השכמה ומניין מאוחר יותר לשחרית בשבת, וכן מנחה גדולה וקטנה בשבת.

יתרה מזו, מדברי הנודע ביהודה עולה שאם עשרה אנשים איחרו והפסידו את הקריאה, מותר להם לקיים קריאה נוספת.

מהו הדין אם אין עשרה אנשים, אלא פחות מכך? אם החיוב הוא אכן חובת ציבור, ולא יחיד, לכאורה לא תחול עליהם חובה למצוא אחרים שיצטרפו אליהם למניין.

מעבר לכך, אם חובת קריאת התורה חלה על עשרה אנשים החייבים בכך בלבד, יתכן ואין הצדקה לברך את ברכות התורה אם אין מניין החייבים בכך!

חיי אדם חלק א כלל לא סעיף יא

צריך עיון אם כולם שמעו קריאת התורה, ויש איזה בני אדם שלא שמעו, אם מותר לקרות עוד הפעם בשבילם, ולא דמי לפריסת שמע בס"י ס"ט, דהתם כל יחיד מחויב אותה ברכה, אבל הכא החיוב רק שישמע קריאת התורה. וחכמים תקנו שיברך משום כבוד הציבור, ויש לומר דלא תקנו אלא כשכל הציבור חייבין בקריאה, אבל לא בשביל יחיד. וצריך עיון:

החיי אדם מתלבט אם יש לקבוצת בודדים חובה, ואם יש להם יכולת, לצרף אחרים למניין ולקרוא בתורה בברכה. יש לציין שלכאורה מלשון הר"ן משמע שיש תשובה לכך:

הר"ן על הר"י"ף מסכת מגילה דף ג עמוד א

והרמב"ן כתב שאין זו ראייה דכל אותם דקא חשיב התם חובת צבור הם ואין עושין אותם אלא אם כן ב"י או רובם מחויבים בדבר

כלומר, אין אפשרות לקרוא בתורה אם אין רוב מניין המחויב בקריאתה. על סמך דבריו מכריע הביאור הלכה (סימן קמג סעיף א' *בפחות) שאם יש רוב מניין ניתן לצרף אחרים ולקרוא בתורה בברכותיה, ואף נשמע שתמה מדוע החיי אדם לא הכריע על סמך דבריו.

הרב פיינשטיין (אגרות משהאורח חיים חלק א סימן כח) מפקפק בראיה זו. הוא מציע שדברי הר"ן מתייחסים למקרים האחרים במשנה. הוא מציע להבחין בין דברים כמו חזרת שליח הציבור, בהם אחד יכול לומר והאחרים רק עונים, לבין קריאת התורה, שבמהותה חלה כחובה על הציבור בלבד, ואם כך יתכן ואין מעמד של קריאת התורה אם אין מניין המחויב בכך. בדומה לכך, בניגוד לביאור הלכה, מכריע ערוך השולחן:

ערוך השולחן אורח חיים סימן סט סעיף יז

ברכו וקדושה אומרים גם בשביל ששה שלא שמעו, ואפילו בשביל יחיד, כמו שנתבאר, אבל בקריאת התורה נראה לי ברור דכל דליכא עשרה שלא שמעו קריאת התורה אין לקרות בתורה. ודווקא ענייני תפלה, שכל יחיד חייב כזה, לכן עושין בעדו וקדושה שזהו מענייני תפלה, אבל קריאת התורה אין עיקר החיוב רק בעשרה ... וכן נ"ל להורות הלכה למעשה, ואפילו יש מקצת שלא שמעו, עד שיהיו עשרה שלא שמעו:

כלומר, מכיוון שחובה זו מעולם לא חלה על היחיד, אלא על הציבור בלבד, אין משמעות ל"רוב" מניין שטרם שמע את קריאת התורה, מכיוון שלא חל עליהם חיוב. החובה נוצרת רק על ציבור, ולא על יחידים. בהמשך נעמיק ונחדד את ההבנה הזאת.

נפקא מינה מכך לעניין טלטול ספר התורה לצורך אלו שאינם יכולים לשמוע

לקראת סוף עבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים עומד הכהן הגדול וקורא בתורה. במשנה (יומא פרק ז, א) מפורט שמביאים את ספר התורה ומעבירים מאדם לאדם עד שמגיע לכהן הגדול. בירושלמי מעירים על כך:

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת יומא פרק ז הלכה א

בכל אתר את אמר הולכין אחר התורה והכא את אמר מוליכין את התורה אצלן אלא על ידי שהן בני אדם גדולים התורה מתעלה בהן

כלומר, בדרך כלל הנכון הוא ללכת לתורה, ולא לטלטל את התורה אלינו. מקרה זה חריג, שכן מדובר בכהן הגדול ושאר גדולי הדור.
לאור זאת מביא המרדכי תשובה:

מרדכי מסכת ראש השנה פרק ארבעה ראשי שנים רמז תשי

מצאתי בתשובה אחת דבני אדם החבושים בבית האסורים אין מביאין אצלם ספר תורה אפילו בראש השנה ויום הכיפורים, כדאמרין בירושלמי

הדברים, כולל המצב החריג של האדם החשוב, מובאים בשולחן ערוך וברמ"א:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קלה סעיף יז

בני אדם החבושין בבית האסורין, אין מביאים אצלם ספר תורה אפילו בראש השנה ויום הכיפורים הגה: והיינו דוקא כשעת הקריאה לזל, אבל אם מכניס לו ס"ת יום או יומים קודם, מותר; ואם הוא אדם חשוב, בכל ענין שרי

הביאור הלכה תמה על כך – נכון לבוא לספר התורה. אך אם אדם אינו יכול להגיע לספר התורה, ורוצים להשקיע במצווה ולהביא אליו את הספר – מדוע למנוע זאת ממנו?

ביאור הלכה סימן קלה סעיף יז *אין מביאין

באמת הדבר תמוה, דהירושלמי מיירי כשאפשר לילך למקום שהספר תורה מונחת, ולכך זלזול הוא כשמוליכין ספר תורה אצלן. מה שאין כן בזה, שאנוסים הם ורוצים לקיים מצות קריאת התורה, למה לא נביאה אליהם? מאי זילותא הוא לספר תורה כשבני אדם מהדרין אחריה לקרות בה אם נביאה אליהם, כיון שהם אינם יכולים לילך אחריה? ולדינא נראה דאפילו להמרדכי דאוסר אפילו באנוס אינו מיירי כי אם ביחידים החבושים ורוצים להכניף עשרה שם לקריאת התורה, בזה אוסר, ומטעם דמן הדין י"ל דאין חל על יחיד מצות קריאת התורה בזמן שאין יכול לילך לבית המדרש, אבל כשיש שם עשרה, כיוון דחל עליהם חובת קריאה והם אינם יכולים לצאת משם ולילך אחריה, גם המרדכי מודה דצריך להביא להם ספר תורה לקרות בה

אין הצדקה לטלטל את ספר התורה עבור אדם בודד, שהרי לא חלה עליו חובת קריאת התורה! אם יש ציבור שאפשרות הקריאה נמנעת ממנו, אכן אפשר לטלטל את ספר התורה עבורם.

השלמת הקריאה על ידי ציבור

כאמור, אין זה ברור שיחידים שהפסידו את הקריאה יכולים להשלימה. אם יש מניין אנשים שהפסיד את הקריאה בבוקר, האם ניתן להשלים את הקריאה בצהריים? או למחרת? לכאורה לאור המדרש בו פתחנו יש מקום להניח שכן. אם הנושא הוא שלא יעברו יותר משלושה ימים ללא קריאת התורה, אם עבר יום שני ולא קראו, לכאורה יש לקרוא בצהרי יום שני, או ביום שלישי. הרמב"ם בלשונו מזכיר שיש לקרוא בתורה בשחרית:

רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה א

משה רבינו תיקן להם לישראל שיהו קורין בתורה ברבים בשבת ובשני ובחמישי בשחרית כדי שלא ישאו שלשה ימים בלא שמיעת תורה, ועזרא תיקן שיהו קורין כן במנחה בכל שבת משום יושבי קרנות, וגם הוא תיקן שיהו קורין בשני ובחמישי שלשה בני אדם ולא יקראו פחות מעשרה פסוקים

השולחן ערוך השמיט את המילה "שחרית":

שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קלה סעיף א

בשני ובחמישי, ובשבת במנחה, קורין שלשה

מסביר המשנה ברורה:

משנה ברורה סימן קלה ס"ק א

בשני ובחמישי - בשחרית ואף דבדיעבד כל היום זמנה מכל מקום לכתחלה מצווה להקדים

שו"ת יהודה יעלה (אסאד) חלק א - אורח חיים סימן נא

על דבר הספק שעלה בידך אם על פי סיבה נתבטל קריאת התורה בשחרית ביום הכניסה אם יש לקרות בתורה בתפלת מנחה בו ביום שהיה ערב ראש חודש או לא.

דע אהובי בני שיחי באמצע חדש אלול תר"ה לפ"ק כשהיינו בוועד הרבנים בק"ק פאקש. ובבואינו בחזרה בבקר השכם טרם נסענו משם התפללנו עם מנין בית המלון. ולא שמענו בו ביום ב' קריאת התורה שחרית וכמו ג' או ד' שעות אחר חצות היום הגענו לשוב שהיה שם בית הכנסת וקבצנו מנין עשרה לתפלת מנחה ושלשנו בד"צ שהיינו ביחד הגאון

אבד"ק מיקלאש והגאון אבד"ק סאבאטיש ואני. הסכמנו בעצה א' ועשינו מעשה לקרות בתורה אז פרשת השבוע של שחרית בין אשרי לתפלת שמונה עשרה כדי שלא לבטל התמיד תקנת עזרא שלא לשהות ג' ימים בלא תורה

תשובות והנהגות כרך א סימן קמה

דבר מצוי הוא שעשרה או ששה חיסרו קריאת התורה בבוקר, ונסתפקו אם לקרוא להם במנחה, ושמעתי שהגר"ח מבריסק זצ"ל קראו אצלו לעתים גם במנחה, שלא שמענו שעזרא תיקן קריאת התורה בבוקר דווקא ... דבדיעבד זמנה כל היום ולפי זה ראוי לנו לקרוא בתורה גם במנחה, וכן שמעתי שהגאון הקדוש ה"חתם סופר" עבד מעשה לקרוא במנחה.

אמנם הדבר זר לקרוא במנחה, והיינו אם ינהגו כך כתקנה קבועה על ידי שיש תמיד עשרה אנשים שלא שמעו כהני"ל, ועל כרחך אמינא שבציבור שקראו שחרית, אף שיש עשרה אנשים שלא שמעו, אין חוזרין וקורין במנחה, שחז"ל לא תיקנו בשחרית ושוב במנחה, וכן מבואר בלשון הרמב"ם פי"ב מתפלה ה"א: "משה רבינו תיקן להם לישראל שיהו קורין בתורה ברבים בשבת ובשני ובחמישי בשחרית", הרי שעיקר התקנה היא על שחרית, וגם אין לקרוא בקביעות בזמן מנחה, שתיקנו לקיים תקנת עזרא פעם אחת בלבד ...

ולקרוא במקום אחר שלא קראו בבוקר קריאת התורה עד אחרי חצות ... יש להתיר, ובלבד שלא יקראו במנחה כרגיל אחרי אשרי, אבל נראה שגם בזה אין להתיר אלא במקום אונס או כבוד לתלמיד חיכם וכדומה ... אבל לקבוע כשהגיע זמן מנחה במקום אחר כשאין אונס או צורך כהני"ל ראוי למנוע, שמנהג ישראל בשחרית ואין לשנות בקביעות ... ועובדא אצלינו שהגיע מטוס שנתאחר ולא הגיעו הביתה עד אחרי חצות וביטלו קריאת התורה בבוקר, התרתי לקרוא אצלנו, שהאונס מוכח ובאקראי, אבל לפני אשרי דווקא, דלא אתי למיטעי שקורין במנחה ... וגדול אחד שליט"א הורה במקום שמצוי במנחה כל שני וחמישי ששה שהתפללו בבוקר ביחידות שטרודים ולא באים בבוקר להתפלל בציבור אבל באים למנחה ומעריב, ולא שמעו קריאת התורה, בכל ב' וה' יקראו בתורה וישמעו בציבור לפני מנחה, ולא רציתי לתקן כן, רק כיון שקראו שם בבית"כ בבוקר אין לתקן בקביעות במנחה בשביל אותם שלא קראו, שאין זה מתקנת חז"ל לקרוא פעמיים באותו מקום קריאת התורה בקביעות.

נראה מוסכם שניתן להשלים את קריאת התורה של שני וחמישי שחרית בשעת מנחה, ובלבד שלא יעשו כך כתקנה קבועה (שימו לב שהמהר"י אסאד הורה לקרוא כמו שעושים במנחה בשבת, בין אשרי ותפילת העמידה. בכדי למנוע את הרושם שמדובר במנהג קבוע, הרב שטרנבוך (תשובות והנהגות) הורה לקרוא לפני אשרי).

אם אין אפשרות להשלים את קריאת התורה באותו היום, האם יש להשלים את הקריאה למחרת?

עטרת זקנים סימן קלה ס"ק א

נראה דאם בטלו ביום שני הקריאה בספר תורה על ידי אונס, יכול לקרא הקריאה של יום שני ביום שלישי, כדי שלא יבטל תקנות עזרא, ושלא ילכו שלשה ימים בלא תורה. מה שאין כן באם בטלו ביום חמישי אזי הלכו שלשה ימים בלא תורה, ועבר זמנו בטל קרבנו

העטרת זקנים (רבי מנחם מנדל אוירבך, ש"פ-תמ"ט, מתלמידי הב"ח, מגדולי דיני קרקא. התפרסם בזכות חיבורו על שולחן ערוך אורח חיים, עטרת זקנים) אומר שיש שתי תקנות שונות: התקנה לקרוא בשני וחמישי, והתקנה שלא יעברו שלושה ימים ללא תורה. אמנם ציבור זה הפסיד את תקנת הקריאה ביום שני, אך אם יקראו ביום שלישי, לפחות יעמדו בדרישה שלא יעברו שלושה ימים ללא תורה!

הרב אהרן דוד דייטש (תקט"ז-תקצ"א, ראש ישיבה ומגדולי הונגריה בדורו. מתלמידי הנודע ביהודה ותלמיד-חבר של החתם סופר), מנמק מדוע לא לקרוא אלא בשני וחמישי, מסיבות מפתיעות!

שו"ת גורן דוד אורח חיים סימן ה

יש כמה פנים בתלמוד תורה: א': היכן דכל ישראל במעמד אחד ... ב': דכל יחיד לומד בביתו .... ג': דעשרה לומדים תורה מיקרי גם כן תלמוד תורה דרבים ... וזה ני"ל הייתה תקנת משה, שכל זמן שהיו ישראל נחים במקום אחד היו מתקבצים אצלו כל אחד ואחד מישראל והיו לומדים עמו. אבל כאשר נסעו והוצרך להישאר כל אחד במקומו ... לא היה תלמוד תורה דרבים ... לזה תיקן להם שיהיו קוראים בתורה, כלומר היו נחים קצת וקראו בשעה אחת פרשה אחת. והגם כי היו קוראים בהרבה ספרי תורה, מכל מקום מכיוון שכולם היו שומעים עניין אחד .... היה תלמוד תורה דרבים ... לכן תיקן דמלבד קריאת שמע יקראו בתורה, ואז גם אם לא שמע תיבה אחת, מכל מקום כבר יצא ידי תלמוד תורה דרבים ... אך כל זה לא ניתקן אלא היכי דכל ישראל קוראים באותו היום. אבל אם יקראו ביום שלישי אין לו דין תלמוד תורה דרבים, והוי הברכה לבטלה

הרב דייטש בגורן דוד מעלה את מושג קריאת הציבור לרמה חדשה! הוא אומר שאיננו עוסקים ברבים של המניין בבית הכנסת בלבד, אלא הצטרפות כל עם ישראל יחד לשמוע את קריאת התורה, פחות או יותר באותו הזמן.

יתכן וניתן למתוח את הזמן הזה לצהרי היום, אך ביום הבא עם ישראל כבר אינו קורא בתורה, ולכן גם המניין שלא שמע ביום שני אינו יכול ליזום תלמוד תורה נוסף למחרת.
בברכי יוסף פוסק כדברי הגורן דוד, שאין לקרוא אלא בימים שתקנו חז"ל:

ברכי יוסף אורח חיים סימן קלה ס"ק ב

לענין דינא נראה דאין לסמוך על הוראת הרב עטרת זקנים, דכל כי הא הוה להו להפוסקים לאשמועינן

שימו לב שכאשר הגורן דוד מציג את קריאת התורה כחלק מקריאת התורה של העם כולו, הוא מכריע ככיוון השלישי שהצגנו בתחילת היחידה – שהחובה היא שהציבור ישמיע את קריאת התורה. הוא מציע נפקא מינה מכך – שגם מי שמפספס חלקים מהקריאה יוצא ידי חובה, שהרי הצטרף לציבור שקרא בתורה! נברר את הנקודה הזאת.

הפסד חלק מן הקריאה

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ח עמוד א

אמר רב הונא בר יהודה אמר רבי מנחם אמר רבי אמי: מאי דכתיב ועוזבי ה' יכלו - זה המניח ספר תורה ויוצא. רבי אבהו נפיק בין גברא לגברא. בעי רב פפא: בין פסוקא לפסוקא מהו? תיקו. רב ששת מהדר אפיה וגריס, אמר: אנן בדידן ואינהו בדידהו.

מפתיע! רב ששת הפנה את פניו להמשיך ללמוד בזמן קריאת התורה! מן הראשונים עולים ארבעה הסברים לדבר זה:

ספר הלכות גדולות סימן כד - הלכות צרכי ציבור עמוד רסג

רב ששת מהדר אפיה וגריס, אמר, אנן בדידן ואינהו בדידהו, והני מילי דאיכא עשרה דצייתין לספר תורה, אבל ליכא עשרה דצייתין לא

הבה"ג אומר שאם יש ציבור ששומעים את קריאת התורה, מותר לאחרים לא להקשיב. לכאורה הבנה זו מחדדת את ההבנה השלישית שהצגנו בתחילת היחידה: החובה היא שיהיו עשרה ששומעים את קריאת התורה, והיחיד צריך להצטרף לציבור זה. אך אם ישנם עשרה ששומעים, אין ליחיד חובה לשמוע גם הוא.
נראה שהכיוון של בעלי התוספות דומה לכך:

תוספות מסכת ברכות דף ח עמוד א

וא"ת והא אמרינן בסוטה (לט ע"א) מאי דכתיב "וכפתחו עמזו כל העם" (נחמיה ח)? כיון שנפתח ספר תורה אסור לספר אפילו בדבר הלכה!

ויש לומר: התם איירי בקול רם כדי שלא יבטלו קול קריאת התורה, והכא איירי בנחת. והאי דקא מהדר אפיה רבותא משמע, אף על גב דמהדר אפיה, שנראה כמניח ספר תורה, שפיר דמי. והאי דאהדר אפיה כדי שיכוון גרסתו

בעלי התוספות אומרים שאמנם אסור לדבר עם אחרים בדברי תורה בזמן קריאת התורה, אך בינו לבין עצמו מותר לאדם ללמוד דברים אחרים. שוב יש לשאול: מדוע? הרי סוף כל סוף הלומד מפריע לעצמו לשמוע את קריאת התורה? מסתבר שיש להסביר בדומה לדברי הבה"ג, שהחובה היא שהציבור ישמיע את פסוקי התורה, אך אין חובה על היחיד לשמוע. לכן אסור לספר באופן הפוגע בהשמעת הציבור את פסוקי התורה. אך ללמוד בינו לבין עצמו, ללא לפגוע בהשמעת הקריאה, אין בעיה.
הרי"ף דוחה את דברי הבה"ג, ומציע כיוון אחר:

רי"ף מסכת מגילה דף יד עמוד ב

ורבותא אחריני פריקו להאי קושיא וקאמרו דוקא כגון רב ששת דתורתו אומנתו אבל כולי עלמא לאו. ומסתברא כותייהו

מה הקשר בין זה שרב ששת תורתו אומנתו לבין זה שלא מצטרף לשמיעת קריאת התורה של הציבור? כפי שפתחנו בראשית הדברים, תקנת קריאת התורה נועדה לוודא שהציבור ישמעו תורה בזמנים תכופים. למי שתורתו אומנתו אין צורך בכך. לכן רב ששת, שתורתו אומנתו, ניתק את עצמו מן הציבור והמשיך בלימודו בעת קריאת התורה.
הכיוון הזה עולה בצורה חריפה יותר בדברי הראב"ה:

ראב"ה חלק א - מסכת ברכות סימן כא

רב ששת מהדר אפיה וגריס אמר אינהו בדידהו ואנן בדידן. והני מילי למי שהשלים פרשיותו עם הצבור, אבל לאינש אחריני לא, כדאמרינן בפרק אלו נאמרינן "אמר רבא כיון שנפתח ספר תורה אסור לדבר אפילו בדבר הלכה", וצריך לכוון לבו לצאת ולשמוע מפי הקורא

הראב"ה אומר שאם אדם משלים את פרשיותו עם הציבור (כלומר, קורא לעצמו שניים מקרא ואחד תרגום), אין עליו חובה לשמוע את קריאת התורה בציבור! לכאורה עדיין מוטל עליו להיות חלק מן הציבור הקורא בתורה, אך אין חובה עליו לשמוע את הקריאה, שהרי הוא כבר קרא את הפרשה! בעוד שהרי"ף פוטר רק את מי ששקוע בתורה ותורתו אומנותו מחובת קריאת התורה, הראב"ה אומר שיש לכל אדם שתי אפשרויות: לשמוע את קריאת התורה בציבור, או לקרוא אותה לבדו! (מסתבר שחובתו עדיין להשתתף עם הציבור בכדי להשמיע את התורה, אך אין עליו חובת שמיעת פרשה זו, שהרי כבר קרא את הפרשה לבדו באותו השבוע). האור זרוע מביא פירוש נוסף:

ספר אור זרוע חלק א - הלכות קריאת שמע סימן יא

ומורי הרב רבי שמחה ברבי שמואל פירש משום דרב ששת סגי נהור הוה, ופטור, דדברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם בעל פה. והא דקאמר מהדר אפיה משום כבוד צבור

פירושו של רבינו שמחה דומה לפירוש הרי"ף והראב"ה בכך שמדובר במי שפטור מקריאת התורה. אך הוא שונה מאוד, מכיוון שמדובר באדם שמעולם לא חל עליו חיוב לשמוע את קריאת התורה. הרי"ף והראב"ה עוסקים במי שעקרונית החובה חלה עליו, אך הוא נפטר ממנה באופנים שונים (על ידי לימוד תורה מרובה באופן כללי, או על ידי קריאת שניים מקרא ואחד תרגום). רבינו שמחה אומר שמדובר באדם עיוור, שבלאו הכי פטור מקריאת התורה. החידוש אינו שניתן להיפטר מקריאת התורה, אלא שגם על הפטורים מקריאת התורה מוטל להפנות את פניהם משום כבוד הציבור.

אם כך, לפנינו שני הסברים שהם חמישה:

- א. כל עוד מצוות קריאת התורה מתקיימת, אין ליחיד חובה להקשיב (בה"ג – אם יש עשרה ששומעים. תוספות – אם היחיד אינו מפריע לקריאה).
- ב. רב ששת היה פטור מקריאת התורה (רי"ף – מכיוון שתורתו אומנותו, ראב"ה – מכיוון שכבר קרא שניים מקרא ואחד תרגום. רבינו שמחה – מפני שהיה עיוור).

נעמיק במשמעות השיטות הללו.

שניים מקרא ואחד תרגום בעת קריאת התורה, והאם תמיד יש צורך בעשרה מלבד הלומד?

בסוף דבריו האור זרוע אומר שלכולי עלמא מותר לקרוא שניים מקרא ואחד תרגום, מפני שהוא עוסק באותו עניין:

ספר אור זרוע חלק א - הלכות קריאת שמע סימן יא

ועוד פירש בשם רבינו יצחק אלפסי זצ"ל דווקא בשיש שם יותר מעשרה אז יכול להיות מהדר אפיה, אבל אין שם כי אם עשרה אז אסור להיות מהדר אפיה שצריך שיהיו עשרה שומעים ספר תורה וראיתי את מורי הרב רבי יהודה החסיד זצ"ל ואת מורי הרב רבינו אברהם זצ"ל בן הרב ר' משה זצ"ל שהיו קורין שנים מקרא ואחד תרגום בשעת קריאת שליח צבור את ספר תורה. ואומר אני כי זה מותר לכולי עלמא, הואיל דבאותו ענין קא עסיק

לכאורה הדברים מזכירים את דברי הראב"ה, אך עם הבדל משמעותי: הראב"ה מדבר על מי שעבר על הפרשה קודם כן, ולכן הוא פטור. האור זרוע מדבר על מי שרוצה לקרוא שניים מקרא בעת הקריאה. האור זרוע אומר שהאפשרות הזו מוסכמת. אם אדם עובר על הפרשה במקביל לקורא, מדוע שמישהו יחלוק? תרומת הדשן פוסק את דבריו:

תרומת הדשן סימן כד

שמעין מינה, היכא דעסיק באותו ענין, אין צריך לשמוע קריאת התורה, אפילו ליכא עשרה ששומעין קריאת התורה. כך משמע באור זרוע הגדול, דהא דכתב: ולקרוא שנים מקרא ואחד תרגום שרי לכולי עלמא, קאי אמאי דכתב לעיל מיניה דברי הגאונים, דחד מצריך בלחש, וחד מצריך שיהא עשרה שומעין, וקאמרינן עלה דשנים מקרא ואחד תרגום שרי לכולי עלמא, אלמא אפילו אי ליכא עשרה שומעין. והא דבעינן בלחש, היינו משום שלא יבטל אחרים משמיעה אך הביאור הלכה אומר שהאור זרוע הסמיך את דבריו לתירוץ שמוותר ללמוד אם יש עשרה אחרים:

ביאור הלכה סימן קמו סעיף ב* ולקרות

מה שהביא ראיה מאור זרוע שכתב דבזה מותר לכולי עלמא, אין כוונתו אפילו בדליכא י', אלא אדלעיל מינה קאי .... על זה הביא דלקרוא שנים מקרא ואחד תרגום שרי לכולי עלמא, משום שעסוק באותו ענין על כל פנים, אבל כל זה

אפשר דווקא בדאיכא עשרה דצייתי, אבל בדליכא עשרה לא מהני, דהא הוא קורא בפני עצמו בחומש, ולפעמים בפרשיות ובפסוקים אחרים, ואינו שומע הפרשה שקורין בספר

כוונת האור זרוע היא שאם יש עשרה שמקשיבים, לכולי עלמא מותר לאדם נוסף לעבור על הפרשה במקביל לקריאה!

בהגהות מיימוניות מגביל את תירוצו של הרי"ף באופן דומה. הרמב"ם פוסק את דברי הרי"ף:

רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה ט

כיון שהתחיל הקורא לקרות בתורה אסור לספר אפילו בדבר הלכה, אלא הכל שומעין ושותקין ומשימין לבם למה שהוא קורא, שנאמר "ואזני כל העם אל ספר התורה", ואסור לצאת מן הכנסת בשעה שהקורא קורא, ומותר לצאת בין איש לאיש, ומי שהוא עוסק בתורה תמיד ותורתו אומנותו מותר לו לעסוק בתלמוד תורה בשעה שהקורא קורא בתורה

והגהות מיימוני מסביר שכוונת הרי"ף והרמב"ם היא בכפוף לתנאי של הבה"ג:

הגהות מיימוניות הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה ט אות ז

כרב ששת דמהדר אפיה וגריס .... ואפילו הכי אם אין שם עשרה המבינים לקריאת התורה חוץ ממנו אסור

לאור זאת מכריע הביאור הלכה שאם אין עשרה שמקשיבים, אין היתר ללמוד דברים אחרים.

הביאור הלכה מעיר הערה דומה ביחס לספק של הפרי מגדים.

אם אכן ישנם ראשונים הדורשים נוכחות של עשרה בכדי לקרוא בספר תורה, אך אין בהכרח צורך בתשומת לבם לקריאה, הפרי מגדים מציע הצעה קיצונית יותר:

פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן נה ס"ק ח

לענין ספר תורה ונשיאות כפים איכא לעיוני, למאן דאמר הני משום דבר שבקדושה בישן מצטרף ... ולמאן דאמר ספר תורה בציבור דווקא יש לומר ישן לא

אם הנושא הוא שיהיו עשרה נוכחים בכדי ליצור ציבור, ואין בהכרח צורך שיהיו עשרה שומעים, יש מקום להתלבט שמא גם אדם ישן יכול להצטרף ליצור את הציבור הזה.

הביאור הלכה אומר שיש לחשוש לדברי הבה"ג, וכפי שהעיר, ההגהות מיימוני אומר שתירוץ הרי"ף והרמב"ם גם מותנה בכך:

ביאור הלכה סימן קמו סעיף ב *ולקרות

נפשט ספיקא דפמ"ג שהבאתי לעיל במ"ב סימן נ"ה סקל"ג שמסתפק לענין קה"ת אם ישן מהני ומדברי בה"ג משמע דלא מהני

ראוי לציין שראשונים אחרים אף דוחים את שיטת בעלי התוספות והבה"ג:

ספר שבלי הלקט ענין תפילה סימן לט

תימה לרבינו, שגם הוא מצווה לשמוע קריאת התורה, דכתיב "ואזני כל העם אל ספר התורה", ואם יקרא בספר יתן לבו להבין את שלפניו ולא יכול להבין מה שקורין! הלכך נראה שיהא אסור

הביאור הלכה מציע שבעלי התוספות והבה"ג עוסקים במי שכבר יצא ידי חובת קריאת התורה, ולכן הנושא הוא רק ההפרעה ליתר השומעים. ברם, הוא מודה שמהדרך בה מציג השולחן ערוך את השיטות הללו לא משמע כך:

ביאור הלכה סימן קמו סעיף ב *ויש מתירים

ולולא דמסתפינא הוה אמינא דשיטה זו מייירי שכבר יצא בעצמו ידי קריאת התורה, ואפילו הכי בקול רם אסור, שלא יטריד שאר השומעים, וכן דעת בה"ג שנזכר אחר זה יהיה גם כן מייירי רק בהאי גוונא [וכן משמע קצת בפסקי הרא"ש דבלחש לבד אינו היתר כי אם בצירוף דתורתו אומנותו, שעל ידי זה פטור בעצם מקריאת התורה לשיטת רב אלפס] ... אלא דבאמת מדברי המחבר בסוף סעיף זה וכו' לא משמע כן וצ"ע

אם כך, הביאור הלכה דוחה לחלוטין את הקו המחודש שהבנו בדברי הראשונים. לשיטתו:

- א. אם אין עשרה אחרים, אין מקום להקל אפילו לקרוא את הפסוקים יחד עם בעל הקריאה.
- ב. עשרה הם עשרה אנשים המקשיבים ושומעים את הקריאה.
- ג. ההיתרים לא לשמוע את הקריאה נאמרו רק אודות מי שכבר שמע את הקריאה.

הרב פיינשטיין הולך בכיוון דומה:

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן כג

בדבר קריאת התורה ודאי שצריך כל אדם לשמוע כל הקריאה שלא יחסר לו אף תיבה אחת שלא שמע, ובדיעבד אם חסר תיבה אחת ופסוק אחד, אם הקריאה הוא בשני וחמישי ומנחה בשבת ואף בקריאה דיום טוב, תלוי אם הוא רק בקריאה דג' פסוקים לא יצא, דהא אין פוחתין מג' פסוקים וכיון שהחסיר לשמוע אף תיבה אחת הרי חסר מג' הפסוקים והוא כמו שלא שמע אלא שני קרואים שלא יצא, ואם היא קריאה ביותר מג' פסוקים אם שמע ג' פסוקים שלימים יצא (בהמשך הוא נכנס לנושא של השלמת פרשיות התורה. כאמור, נעסוק בנושא זה בנפרד).

אך הרב אריה פומרנצ'יק (תרס"ח-תש"ב, מתלמידי הגר"ז מבריסק והחזון איש, הספיק לחבר שלושה ספרים למדניים עמוקים לפני שנפטר בפתאומיות בגיל 34 בלבד) סובר אחרת:

עמק ברכה – קריאת התורה – אות ג

יחיד אם יצא באמצע הקריאה ולא שמע כולה, אם שמע כ"א פסוקים יצא ידי שיעור קריאה, אלא שצריך להשלים מה שהחסיר מלשמוע ... כל זה אם יצא באמצע הקריאה ... אבל אם היה שם אלא שהסית דעתו מהקריאה ולא שמע הקריאה, דעת המחבר דשפיר יוצא ידי הקריאה ... והטעם נראה, דסברי דקריאה בציבור אינה אלא חובת ציבור פוסקים נוספים הלכו בדרך זו. כבר לעיל ראינו שהעתים לבינה אומר שקריאת התורה היא חובת ציבור ולא יחיד. הוא מקשר את הדברים לסוגיה שלנו:

עתים לבינה הלכות ברכת ועונג שבת ס"ק נז

רב ששת הוי מהדר אפיה וגרס, דכיוון דהוי עשרה דצייתי זולתו, אם כן מצוות קריאת התורה של חובת הציבור לא נתבטלה ... וכיוון דלא הוי חובת יחיד שפיר הוי רשאי

סמיכה לחיים (למהר"ח פלאג'י) סימן ב

יש לחקור, איך התירו לצאת בין גברא לגברא, נהי דלית מניעת כבוד התורה, מי פטרי מתקנת נביאים לקרוא הסדר בשבת ויום טוב? על כרחך נראה לי דלא היה תקנת נביאים לכל יחיד ויחיד שיקרא או ישמע קריאת ספר תורה בשבת ויום טוב, אלא שיקראו בשבת ויום טוב בציבור סדרו של יום, וכל שקראו בציבור סדרו של יום, אף אם יחידים לא שמעו – נתקיימה תקנתם ... ויש סיוע לזה ... מדברי הרשב"א ... דכתב שאפילו מי שהשלים הפרשה עם הציבור שניים מקרא ואחד תרגום, אסור לספר משנפתח הספר. על כרחך סבירא ליה כיוון שמשלים הפרשות, אין חיוב ליחיד בקריאת התורה בציבור, קמ"ל שאין זה כבוד לספר תורה

(יש לציין שבספר מופיעה הערה מנכדו, החולק על כך, ומשמע שסובר כרב פיינשטיין). הרב עובדיה מביא מספר מקורות נוספים הסוברים כך, ובכך דוחה את דברי הרב פיינשטיין:

שו"ת יביע אומר חלק ז - אורח חיים סימן ט אות א

ומכל זה תשובה מוצאת למה שכתב בשו"ת אגרות משה .... ותימה שנעלם ממנו מ"ש הרמב"ן במלחמות והאחרונים הנ"ל

הוא גזר מכך נפקא מינה – מי שנמצא בחלק אחר בתפילתו אינו צריך להפסיק לשמוע קריאת התורה:

שם אות ב

ומעתה אחרי הודיע ה' אותנו את כל זאת היה נראה לומר שהעומד בפסוקי דזמרה, והצבור שהוא מתפלל עמו, הגיעו לקריאת התורה, אינו חייב להפסיק כדי לשמוע את קריאת התורה. וכל שכן אם הוא עומד באמצע קריאת שמע וברכותיה

הליכות שלמה לגרש"ז הלכות תפילה, דבר הלכה פרק יב הערה ה

מי שנתהרהר תוך כדי שמיעת קריאת התורה, או אפילו שח, כל שלא הסיח דעתו מן הקריאה, והיינו שאם היה הקורא טועה היה הוא מרגיש בכך, אינו צריך לחזור ולשמוע קריאת התורה. ואף שבשאר דברים ששומע מאחר כדי לצאת ידי חובתו אינו יוצא בכי האי גוונא, בקריאת התורה יש לסמוך על הפוסקים שאין זה חיוב על כל יחיד, אלא חובת הציבור

רבנות – שו"ע סימן קלה קמו

לסיכום:

תקנת משה ותקנת עזרא

בגמרא (בבא קמא דף פב ע"א) נאמר שמשה תיקן שלא יעברו שלושה ימים ללא תורה. עזרא עיצב את התקנה שיקראו לפחות עשרה פסוקים, ומספר מאפיינים נוספים של התקנה.

הגרי"ד סולוביצ'יק, בשיעוריו לזכר אביו, מבאר שתקנת משה הייתה לשמוע פסוקים, בכלל. עזרא הוסיף מימד של הבנה לפסוקים. לכן הוא הוסיף את האפשרות של התרגום, ואת הצורך בקריאת יחידה של פסוקים (ולא רק פסוק או מספר פסוקים בודדים).

מדבריו למדנו שעיקר תקנת קריאת התורה היא עצם שמיעת פסוקי התורה.

מתוך דבריו פתחנו את הפתח לשתי שאלות: א. האם החובה היא לקרוא, או לשמוע? ב. האם מוטל על היחיד להצטרף לציבור, או שזו חובת הציבור, אך אין חובה על היחיד להיות חלק מן הציבור?

דבר זה פתח לנו פתח לבחון – האם החובה היא לקרוא, או לשמוע? מתוך דברי הראשונים העלנו שלוש אפשרויות:

א. חובה על כל יחיד לקרוא את פסוקי התורה.

הסוברים כך, והשלכות לתפיסה זו:

1. ראב"ן: הקורא בתורה מוציא את השומעים ידי חובת הקריאה (משמע שיש חובת קריאה על כל אחד).
2. תוספות: הסומא פטור מקריאת התורה מכיוון שאינו מסוגל לקרוא (אם המצווה היא שמיעה בלבד, מדוע סומא אינו יכול לשמוע?).

ב. חובה על כל יחיד לשמוע את פסוקי התורה.

הסוברים כך, והשלכות לתפיסה זו:

1. מאירי: קטן יכול לקרוא את התורה, מכיוון שהעיקר הוא שהציבור ישמעו את הפסוקים.
2. הגרי"ד (בשיעורים לזכר אביו): העיקר הוא התעטרות בפסוקי התורה על ידי שמיעתם.
3. ביאור הלכה, הרב פיינשטיין: יש חובה על כל יחיד לשמוע את הקריאה כולה (והדיון שיובא בהמשך אודות לימוד בשעת הקריאה עוסק רק במי שכבר שמעו את הקריאה, כפי שיובא בהמשך).

ג. חובה על הציבור לקרוא ולהשמיע את פסוקי התורה.

הסוברים כך, והשלכות לתפיסה זו:

- א. רמב"ן: החובה איננה פרטית, כקריאת מגילה, אלא ציבורית (ברם יתכן וכוונתו שהחובה איננה חלה על יחיד אלא על ציבור, אך לאחר שהחובה חלה, החובה היא שכל יחיד ישמע).
- ב. ריטב"א: בשונה מתקיעת שופר, בה המצווה היא שכל פרט ישמע את כל התקיעות, בקריאת התורה אין חובה שכזו.
- ג. גרי"ד (בשיעורים על מסכת ברכות): כותב כך מפורשות. וכן פסק אביו הגר"מ אודות בעל קורא שהכריז שלא התכוון להוציא את הציבור ידי חובתו. הגר"מ אמר שהחובה היא שהציבור יקרא בתורה, וזה אכן קרה, כוונתו של הקורא איננה משפיעה.

ביחס לשאלה השנייה: האם ליחיד יש חובה להיות שותף בציבור הקורא בתורה? למדנו מספר ראיות:

- א. צפנת פענח (הרוגז'ובר): אם מתקיימת קריאה בקהילה, אין חובה על כל יחיד להשתתף בה. אך אם מסיבה כלשהי הציבור לא התכנס (לדוגמא אם הנשיא מת, שמבטלים את התפילות בציבור), יש חובה לייצר ציבור שיקרא בתורה.
  - ב. משפטי שמואל: אם הקהילה קראה בתורה, אין לקיים קריאה נוספת עבור אלו שלא שמעו את הקריאה, מכיוון שהציבור כבר השמיע את הקריאה. ברם נראה שאף הוא מסתייג מכך. הנודע ביהודה אומר שאין לנהוג כך במקום שלא נהגו, ובקהילות ישראל נהוג לקיים מספר מניינים ולקרוא בתורה בכולם.
- ברם, אם יש פחות מעשרה שטרם שמעו את הקריאה, האם הם רשאים לקיים את הקריאה? החיי אדם מעלה את הספק. הביאור הלכה מוכיח מלשון הר"ן, שם כתוב "בי או רובם". האגרות משה דוחה את הראיה. ערוך השולחן פוסק שאין לקרוא אם אין עשרה המחויבים, מכיוון שאין חובה החלה על היחידים, אלא רק על ציבור שלא שמע את הקריאה (לכאורה גם מדברי ערוך השולחן עולה שאין חובה על היחיד, אלא רק על הציבור. ברם יתכן וישנה חובה על היחיד,

- אלא שהוא איננו מסוגל לקיים אותה ללא מניין המחויב בכך). בעתים לבינה מחדד שאין חובה על היחידים שפספסו את הקריאה להתאגד ולהשלים אותה, מכיוון שהחובה היא חובת ציבור בלבד.
- ג. ביאור הלכה: אין מביאים ספר תורה ליחידים שאינם יכולים להשתתף בקריאת הציבור (כפי שעולה מדברי הירושלמי במסכת יומא ומתשובת הגאונים המובאת במרדכי), מפני שאין להם חובת קריאה. אם יש ציבור המנוע מהשתתפות בקריאה, ואין באפשרותם להגיע לספר התורה, ודאי שיש לטלטל את ספר התורה אליהם בכדי שיוכלו לקיים את הקריאה.
- ד. לימוד דברים אחרים בשעת קריאת התורה:

במסכת ברכות (דף ח ע"א) מסופר על רב ששת שהיה הופך את פניו ולומד בשעת קריאת התורה. למדנו חמישה פירושים בראשונים לכך, שהתחלקו לשני כיוונים עקרוניים:

1. כל עוד מצוות קריאת התורה מתקיימת, אין ליחיד חובה להקשיב:
בה"ג: אם יש עשרה ששומעים.
תוספות: אם היחיד אינו מפריע לקריאה.
2. רב ששת היה פטור מקריאת התורה:
רי"ף: תורתו אומנותו.
ראבי"ה: כבר קרא שניים מקרא ואחד תרגום.
רבינו שמחה: מפני שהיה עיוור.

(בהגהות מיימוניות אומר שדברי הרי"ף, שמי שתורתו אומנותו יכול ללמוד דברים אחרים בעת הקריאה, מותנית בכך שיש עשרה המאזינים באותה עת.)

בעמק ברכה, עתים לבינה ובסמיכה לחיים מסיקים מדברי הבה"ג התוספות והרי"ף שאין חובה על היחיד לשמוע את קריאת התורה, אלא להיות נוכח בציבור המשמיע את הקריאה (למניין השומעים, ויתכן שאף זה לא).

הרב עובדיה גוזר מכך נפקא מינה: מי שנמצא בחלק אחר בתפילה בשעת קריאת התורה אינו צריך להפסיק את תפילתו בכדי להאזין לקריאה.

הביאור הלכה מגביל את ההיתרים העולים מן הראשונים:

- א. **שניים מקרא בזמן הקריאה**: באור זרוע עולה שמוסכם שאפשר לקרוא שניים מקרא ואחד תרגום בשעת קריאת התורה. כדבריו פוסק בתרומת הדשן. הביאור הלכה אומר שהדברים נכונים רק אם יש עשרה המאזינים לקריאה.
- ב. **צירופו של ישן למניין**: הפרי מגדים מעלה ספק שמא ישן יכול להצטרף למניין לקריאת התורה. כמובן שהספק מבוסס על שיטת התוספות והרי"ף, בהנחה שלא מוסיפים את התנאי של הבה"ג לשיטתם. הביאור הלכה אומר שאין מקום לספק, מפני שגם כוונתם היא בצירוף עשרה אחרים המאזינים.
- ג. **דחיית החידוש שבדברי התוספות**: שבלי הלקט דוחה את דברי בעלי התוספות כליל. הביאור הלכה אומר שכל הדיון עוסק במי שכבר שמע את קריאת התורה, ואפילו אז אינו ברור שמותר להפנות את הגב לקריאת התורה. מי שלא יצא ידי חובת הקריאה מחויב להאזין לקריאה. כך גם פוסק הרב פיינשטיין. לשיטתם החובה היא על כל יחיד לשמוע את כל הקריאה (כפי שהובא לעיל).

השלמת הקריאה על ידי ציבור

מלשון הרמב"ם משמע שיש לקרוא בתורה בשחרית בדווקא. השולחן ערוך מצטט את לשונו, אך משמיט את המילה הזו.

המשנה ברורה אומר שלכתחילה מצווה להקדים, אך כמובן שבדיעבד ניתן לקרוא בהמשך היום. בתשובות רבות מובאים מעשים על גדולי ישראל (החת"ם סופר, הגר"ח מבריסק, ועוד) שאכן עשו כך, אך משמע שאין לקבע התנהלות שכזו.

האם ניתן להשלים את הקריאה של יום שני ביום שני?

בעטרת זקנים אומר שאמנם הפסידו את התקנה לקרוא ביום שני, אך עדיין יש לעמוד בתקנה שלא יעברו שלושה ימים ללא קריאה.

בגורן דוד מבאר שהקריאה ביום שני היא קריאה של הציבור של כלל ישראל כולו. אין משמעות לקריאה ביום שלישי, שהרי הציבור של כלל ישראל אינו מצטרף לקריאה זו. ורוב הפוסקים מסכימים שאין להשלים את הקריאה בימים אחרים.

ביחידה זו פתחנו את הלכות קריאת התורה, וביררנו את חובת היחיד והציבור בה. ביחידה הבאה נברר חובה נוספת – החובה להשלים את פרשיות התורה במשך השנה.